

Mosterd na de maaltijd

Auteur(s):

Keuzenkamp, H.A.
Ruyter van Steveninck, M.A. de

Verschenen in:

ESB, 83e jaargang, nr. 4147, pagina 281, 10 april 1998

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

emu

Door de EMU gaat het milieu naar de knoppen. Vrouwen komen op de arbeidsmarkt in het gedrang als ze hun mannen op zoek naar werk moeten nareizen. En voor collectieve behoeften is geen geld meer, want er moet bezuinigd worden. Als de scholen al niet dicht moeten, dan zullen toch tenminste de uitkeringen er aan geloven. En de lonen? Wee, de lonen dalen! Dat komt door de felle loonstrijd tussen de EMU-landen die zal losbarsten.

Maar zoals het er nu naar uitziet wordt de EMU, en daarmee de euro, gewoon volgens schema ingevoerd. Onze politici slapen. Valt het tijd nog te keren? Is "de neoliberale logica van het Europese project" nog te stoppen? Ja. Gelukkig is Nederland gezegend met een groep wakkere economen, die exact een week nadat bekend is geworden welke landen mogen deelnemen aan de derde fase van de EMU (en hooguit zeven jaar na Maastricht) een boek publiceren, waarin de gevaren van de EMU worden besproken¹. Het boek is een vervolg op het manifest van '70 economen' (ondertekend door 64 namen!) dat, zo lezen we op blz. 21, insloeg "als een bom"². Dankzij deze bijdrage aan het publiek debat kunnen we over een paar weken alsnog weloverwogen "Nee" zeggen, wanneer de formele beslissing genomen wordt.

Natuurlijk, het was kort dag om de boel een beetje op elkaar af te stemmen. Zo wordt eerst gewezen op de financiële markten, die de euro niet zouden zien zitten (op blz. 74 wordt de gestegen koers van het pond toen deze uit het EMS viel genoemd, al wordt voor het gemak het bijbehorende rente-ecart niet vermeld). Nadat het gevaar van de zwakke euro is gesignaleerd, wordt het omgekeerde gevaar genoemd, de stelselmatig stijgende effectieve wisselkoers van de gulden sinds 1985. Ook heel naar, want dat maakt onze succesvolle loonmatiging godeldeels ongedaan (blz. 99). En over loonmatiging gesproken, die euro zou er wel eens toe kunnen leiden dat ook andere landen hiertoe overgaan, dat is dus loonconcurrentie in Europa. Wat goed is voor Nederland, is blijkbaar niet goed voor de buurlanden. Trouwens, loonmatiging is helemaal niet goed, ook niet voor Nederland (blz. 92-93).

Welk argument ook juist is, het wijst allemaal dezelfde richting op. Die EMU is gevaarlijk. Erger nog, zo maakt het samenvattende hoofdstuk duidelijk, er is sprake van een heus complot tegen de arbeidersklasse via het beleid gericht op lage inflatie, dat al sinds de jaren tachtig wordt gevoerd. Werkloosheid was daarvan geen vervelende bijkomstigheid, maar een bewust geplande strategie: "Om het ondernemingskapitaal [voor de lage reële rente] te compenseren, wordt doelbewust massawerkloosheid nagestreefd". De EMU moet dit bestendigen. Het staat er echt (blz. 171)! Gelukkig biedt het boek ook de oplossing voor die werkloosheid: "Het belangrijkste middel tegen werkloosheid is collectieve wettelijk afgedwongen arbeidstijdverkorting met behoud van loon" (blz. 124). Daarvoor moet wel de macht van de financiële markten aan banden gelegd worden, en om de reële rente naar 0% terug te dringen (want kapitaalbezitters hebben door de explosief gestegen winsten "niets te klagen") is vanwege de internationale verwevenheid van die markten nu opeens wel een gecoördineerde Europese aanpak nodig (blz. 125). Waarvan acte.

Staat het boek slechts vol tegenstrijdigheden en aperte nonsens? Nee, en dat is misschien wel jammer want de paar serieuze bijdragen komen in deze context slecht tot hun recht. Voor wie nog eens over de gebrekkige economische onderbouw van de EMU en haar vormgeving wil lezen, biedt de bijdrage van Kool, Muysken en Soete een goed aanknopingspunt. Zij stellen terecht dat de EMU meer een politiek dan een economisch project is. Maar de uitspraak "Ondanks beweringen van het tegendeel is de EMU geen politiek gepasseerd station" (blz. 35) is, laten we zeggen, nogal academisch. Interessanter voor de toekomst is het vraagstuk van beleidscoördinatie, waarop onder meer de FN'ers Wilke en Leering ingaan. Kan de EMU zonder (of is de EMU zelf al een vorm daarvan, door bijvoorbeeld concurrerende devaluaties onmogelijk te maken)? De vraag blijft vooralsnog interessanter dan de antwoorden die erop gegeven worden. De angst van vakbonden voor internationale loonconcurrentie is voorstelbaar, maar concurrerende devaluaties zijn niet veel anders dan dat. En als bijvoorbeeld belastingharmonisatie gewenst is, dan is de vraag hoe dit bereikt kan worden en of Nederland er werkelijk voordeel aan zal onttelen. Dezelfde vraag geldt voor sociaal beleid (overigens wel degelijk onderdeel van het Verdrag van Maastricht) en milieubeleid.

Het zijn overigens vragen die evenzeer gesteld konden worden als er geen monetaire unie zou komen. Ze komen vooral voort uit de gemeenschappelijke markt, de euro is wat dit betreft slechts bijzaak. Maar invoering van de euro werkt als een rood waas, waarachter de zinnige opmerkingen die gemaakt worden verdwijnen en waardoor de echt interessante vragen niet goed uit de verf komen. Dat is jammer, de economische politiek in Europa verdient een beter debat.

Zie ook:

G. Reuten, K. Vendrik en R. Went, [Discussie: We zijn pas bij het voorgerecht](#), *ESB*, 22 mei 1998, blz. 420-421.

H.A. Keuzenkamp en M.A. de Ruyter van Steveninck, [Naschrift: Ober, er zit een vlieg in de soep!](#), *ESB*, 22 mei 1998, blz. 421

---

1 G. Reuten, K. Vendrik en R. Went (red.), *De prijs van de euro - De gevaren van de Europese monetaire unie*, Van Gennep, 1998.

2 In *de Volkskrant* van 13 februari 1997 en opgenomen in Jaarboek KVS, 1996/1997, blz. 33-38.

Copyright © 1998 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)